

Agócs Zoltán

Gondolatok az iskoláról, felsőfokon

Életem első külföldi útja Magyarországra vezetett. Mint a losonci Építőipari Szakközépiskola diákja 1956. október végén szakmai kirándulás keretében, az Ybl Miklós Építőipari Szakképző Iskola meghívására, Budapestre utaztam. Reméltem, hogy az érettségi után a Budapesti Műszaki Egyetemen folytathatom majd tanulmányaimat. Október 23-án az Erkel Színházban a *János Vitéz* daljátékot adták. Még az előadás befejezése előtt zászlólengetéssel tüntetők vonultak be a színházba, így tudtam meg, hogy kitört életem legszebb forradalma. Az orosz gőzhenger azonban újra mozgott, és gyorsan eltiporta a magyar szabadságvágyat. Így lettem 1957 őszén a Szlovák Műszaki Egyetem Építőmérnöki Karának hallgatója.

A mérnöki diploma megszerzése után 1962. december 1-jén az Acél- és Faszervezetek Tanszékén lettem tanársegéd, és 50 év után mint egyetemi tanár itt fejeztem be oktatói tevékenységemet. A rendszerváltás után sok mellőzött kollégámmal együtt előttem is megnyílt a tudományos világ: a kar tudományos dékánhelyetteseként tevékenykedtem, majd mint professzor két időszakban a tanszék vezetője lettem.

Mint a bevezetőből is kitudnik, egész aktív életemet egyetemi közegben éltem le, így a továbbiakban is főleg a felsőoktatással összefüggő gondolatokat szeretnék megfogalmazni.

1990 őszén meghívást kaptam négy kanadai egyetemre. Itt találkoztam először az angolszász modellel, a háromlépcsős egyetemi képzéssel (alapképzés – BSc., mesterképzés – MSc. és doktori képzés – PhD.). A közép-európai, így a szlovákiai műszaki egyetemek is főleg a német kétlépcsős mintára alakultak. A hallgatók a teljes egyetemi képzettség után mérnöki diplomát kaptak (Ing., Dipl. Ing.), a legkiválóbbak a továbbképzés sikeres befejezése után külföldön a Dr.-Ing., Dr.-Univ., itthon pedig a CSc. kandidátusi fokozatot érték el. Kanadában alkalmam volt néhány bakkeleaurátusi fokozat birtokosával társalogni, akiket továbbtanulásra biztattam, ám meglepetésemre meg voltak elégedve helyzetükkel és betöltött pozíciójukkal.

Nálunk a BSc.-képzésnek nincs hagyománya, az elméleti ismereteken alapuló szakágakban a végzősök el sem tudnak helyezkedni, mivel a képzésben főleg gyakorlati, üzemeltetési ismereteket kapnak. Viszont a műszaki felsőoktatásban kevés azon oktatók száma, akik a mérnöki gyakorlatból kerültek vissza az egyetemre. Így nálunk a hallgatók tovább folytatják tanulmányaikat, és csaknem háromszor annyian szereznek mesterképzésben MSc.-diplomát, mint pl. Magyarországon.

A kreditrendszer bevezetésével sok esetben felborult az egymásra logikusan épülő tantárgyak rendje, így előfordul akár az is, hogy megfelelő elméleti alapok nélkül kerülnek tárgyalásra olyan területek, ahol az elméleti tudás előfeltétel lenne. Mára már köztudott, hogy mind a kreditrendszer, mind a háromlépcsős oktatás túl gyorsan lett bevezetve, hiszen mindkettő jól kiépített háttérrel, a hallgatóktól fegyelmet és autodidakta felkészülést követel – sok esetben azonban mindhárom hiányzik.

A rendszerváltás óta a kandidátusi tudományos fokozatot (CSc.) a PhD. (philosophiae doctor) helyettesíti. A doktori képzés ma az egyetemi tanulmányok egyszerű folytatását jelenti, csökkent a képzés színvonala, nincsenek megteremtve a komoly kutatás feltételei, majdhogynem tömegessé vált, és sok végzős hallgató így kerül el a munkanélküli státuszt. Nem oldódott meg a PhD.-fokozat társadalmi elismertsége és értékelése. Németországban egy Dr.-Ing. fokozat hordozója magasabb beosztásra és anyagi értékelésre jogosult. Itthon a PhD. titulust csak díszként viseli, aki nem az egyetemen vagy a tudományos akadémián helyezkedik el.

Sokéves oktatói tevékenységem alatt tapasztaltam, hogy minden vezetés meg akarta reformálni az iskolai oktatást. Egy permanens reformnak vagyunk tanúi, aminek eredménye alig érzékelhető. Tudvalevő, hogy a felsőoktatás megújítása csak az oktatási rendszer együttes reformjával lehetséges. A minőségi egyetemi képzés elválaszthatatlan az alap- és középfokú képzés színvonalától, a közoktatást és a felsőoktatást együtt kell

megoldani. Sok reformátor erőlteti az új, hangzatos, nevében attraktív programok bevezetését – rendszerint a jól bevált és alapértékű tanulmányi programok kárára. Világossá kell tenni, hogy ma a matematika és a természettudományos ismeretek megértése nélkülözhetetlen a tudásalapú társadalomban való részvételhez.

Az akkreditáció fogalmával először mint dékánhelyettes találkoztam. Már akkor kiderült, hogy néhány tanszéknek gondot okoz a szakterület tudományos alapjainak meghatározása. Azóta az „egyetemek” száma Szlovákiában gombamódrá szaporodtak anélkül, hogy hitelesnek ítéltető helyzetkép alakult volna ki az egyes felsőoktatási intézmények arculatáról. A felsőoktatás jelenlegi bonyolult helyzetében az oktatás minőségét nem lehet „száguldozó” professzorokkal megoldani. A szakok és szakirányok felülvizsgálatánál szigorú, de objektív akkreditációt kell alkalmazni. Az objektív akkreditáció bonyolult feladat, nem lehet a különböző küldetéssel rendelkező felsőoktatási intézményeket ugyanazon kritériumok alapján értékelni. Az egyetemi oktatótól, főleg a professzoroktól elvárják, hogy magas szinten oktasson, kutasson, publikáljon. Tudvalevő, hogy Szlovákiában nem lehet minden egyetem „kutató” egyetem, hiszen a kutatás drága, így többnyire nincsenek biztosítva a sikeres kutatás feltételei. Viszont ha nincs kutatási eredmény, nincs mit publikálni (főleg az elfogadott és elvárt tudományos lapokban).

A leírtak alapján érzékelhető: ahhoz, hogy gondolkodó, önállóan alkotni képes nemzedéket képezzünk, az oktatás helyzetén minden szinten javítani kell. A helyzet talán még nem kritikus, hiszen sok itthon végzett hallgatónk megállja a helyét a világban is. Azonban ha az ország vezetése továbbra sem fogja kezelni a képzés minőségét mint társadalmi problémát, nem teszi vonzóvá az oktatási foglalkozást, saját országunkban előbb-utóbb a külföldi szellemi termék kiszolgálói és felhasználói leszünk. Már ma jó példa erre a szlovákiai autóipar.

